

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega okusiš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj pozabljivosti, in postaviš hkrati sam sebi stalni spominek po prilovici latinaki: „*Litera scripta manet*“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane.“

Bilo je 25. septembra okoli 2. popoldanske ure, ko sva dospela s S. v Marijino Celje. Pervi najni pot bil je po romarski šegi v cerkev; potem pak sva se podala po prijateljskem nasvetu v gostilnico k „Schön-u“; kjer sva vajmala tako dobre in priljudne ljudi, da se o njih po pravici zamore reči, kakor jim nemško ime prilastuje: „nomen - omen“. Stregli so nama tako, kakor da bi bila dospela na lastni dom. — Proti „Ave Mariji“ bile so v cerkvi slovesne večernice, k katerim sva se tudi midva podala. Neizrečeno prijetno je donela po jako prostorni in prekrasno okinčani cerkvi instrumentalna godba, spremljajoča vbrano petje in mo- gočne glasove orjaških orgelj. Ne vem, se li opravljajo, večernice vsaki dan tako slovesno, ali se je to godilo le taisti večer, ker je bila ravno sabota. Ljudstva pa je bilo vkljub lepemu obredu le malo navzočega, tako da me je skoraj navdajala natolcljiva misel, da Marije - Celjani radi prepuščajo češčenje svoje slavne cerkvene pomočnice ptujim romarjem.

Naslednje jutro, 26. sept., sva bila s tovarišem prav zgodaj zopet na nogah. Dobra postelja in sladki nočni počitek je naju bil prav vi- doma okreptal, in vdeležila sva se koj prvega jutranjega cerkvenega opravila. Pozneje ogledovala sva slovečo in velikansko cerkev bolj na- tančno in na drobno. Dolga je 47, široka pa šestnajst sežnjev. Razkrižje njeno je kronano s ponosno kupljo; ostala cerkvena višava pak je pra- vilno primerjena širjavi. Razdeljeno je dalje to velikansko svetišče v tri ladije; ob straneh pa je še opasuje na vsaki strani po šest kapél, nad katerimi se dvigujejo stranski kori. Kar sem v svojih popisih že o marsikateri cerkvi djal, ponovim tudi o tej, namreč: da so se umetni zi- darji, kiparji, slikarji, zlatarji i. t. d. poskušali za predstvo, kdo bo kaj lepšega napravil v Marijino čast? Altarjev ima cerkev vseh skupaj 15; — 12 je stranskih; 2 velika, 1 pak se nahaja visoko gor nad zakristijo ob evangelijski strani velikega altarja, v tako zvani zakladnici (Schatz- kammer.) Pravi veliki altar Marije Device se nahaja n. pr. ob sredi cerkve v prosto stoječi nizki zidani kapelici. Koliko se vidi na njem in krog njega zlatnine, srebernine in drugih dragocenost, tega nihče ne po- piše! Vediti je namreč treba, da menda za olepšavo nobene cerkve v našem obširnem cesarstvu ni visokoslavna vladarska rodbina toliko sto- rila, kot za le-to. Ako sodimo po mnogih djanskih dokazih, t. j. po

bogatih in dvagocenih spominkih, katere je že Ona darovala, ima vsa cesarska rodovina do tega Božjepotnega kraja neko posebno zaupanje in naklonjenost, kar spričuje dalje zlasti tudi še to, ker so ga od visokoslavnega cesarja Karola VI. naprej počastili menda vsi avstrijski vladarji, eni še po večkrat s svojim osebnem obiskanjem, in skoraj ne mine leto, da bi kaki visokorodni ud slavne cesarske hiše ne prišel v Marijno Celje na romanje. —

Drugi veliki altar nahaja se na navadnem mestu v presvetišču. Tudi njega odlikuje obilna bogata oprava. — Naj več dragocenost pa se nahaja v zakladnici, kjer stoji ravno ob sredi jako okusno narejen Marijin altar; okrog in okrog po visokih stenskih omarah pak je videti neštivilno sprelepih in zgotovljenih daril vsake sorte, katere so pobožni častilci raznih stanov, iz bližnjih in tudi iz zelo oddaljenih dežel prinesli Mariji-Celski ali v zahvalo za kako prejeto milost, ali v priprošnjo, ali pa le sploh v častilni spomin. V nadrobni popis teh lepotij se ne vterpim spuščati, ker bi mi to dalo preveč dela, in morda bi še celo utrudil s tem č. č. g. g. bralce. Le toliko naj še omenim, da poleg mnogih dragocenih reči v zakladnici nahaja se tudi še po vsi cerkvi in zlasti po stenah obširnih stranskih korov neštivilno veliko spominskih tabel, večji del vse v zlatih okvirih, katere so pobožni romarji in Marijini častilci darovali v zahvalo kake zadobljene milosti. Več dni bi človek potreboval v to, ako bi hotel vsako reč posebej pogledati ali dotične napise brati. Iz vsega tega mora vsak, kdor ima le še količkaj vere, spoznati, da je to Marijno svetišče resnično velik milosti polni kraj, kar svedoči tudi na tisoče vsako leto tje prišedših romarjev. Zlasti prostrana ogerska zemlja se v tej zadevi na poseben način odlikuje. —

Orgelj ima cerkev dvoje manjših ob sredi cerkve na nasprotnih stranskih korih, in pa velike na glavnem koru. Poslednje so pač res orjaško delo. Štejejo namreč 38 spremenov in imajo 3 klaviature. Principal je 16 čevljev visok; nastavljenih pa mora biti še tudi mnogo družih cinastih spremenov v zunajno sprednjo orgeljno stran; kajti 20 pišalk-nih oddelkov kaže ona v zunajnem licu. Pa tudi orgeljna omara sama na sebi, ki seže vklub cerkveni visočini noter gor do obloka, je lepše ozališana z rezljinami in zlatenjem, kot marsikaki altar. Vse delo je moglo stati težke novce. (L. 1857. o velikem ogerskem shodu na mali Šmarin dan sem slišal vpervič igrati na to velikansko muzično orodje. Okol 20 tisoč romarjev bilo je takrat navzočih, cerkev v vsih prostorih natlačena, in akoravno kaj tacega muzične glasove nekako topi in omejuje, so vendar orglje tako velikansko donele in odmevale po obširnih cerkvenih prostorijah, da je nemogoče dopovedati in popisati.)

Zvonike ima cerkev tri. Stranska služita le za olupšavo zunajnega

bogatih in dvagocenih spominkih, katere je že Ona darovala, ima vsa cesarska rodovina do tega Božjepotnega kraja neko posebno zaupanje in naklonjenost, kar spričuje dalje zlasti tudi še to, ker so ga od visokoslavnega cesarja Karola VI. naprej počastili menda vsi avstrijski vladarji, eni še po večkrat s svojim osebnem obiskanjem, in skoraj ne mine leto, da bi kaki visokorodni ud slavne cesarske hiše ne prišel v Marijno Celje na romanje. —

Drugi veliki altar nahaja se na navadnem mestu v presvetišču. Tudi njega odlikuje obilna bogata oprava. — Naj več dragocenost pa se nahaja v zakladnici, kjer stoji ravno ob sredi jako okusno narejen Marijin altar; okrog in okrog po visokih stenskih omarah pak je videti neštivilno sprelepih in zgotovljenih daril vsake sorte, katere so pobožni častilci raznih stanov, iz bližnjih in tudi iz zelo oddaljenih dežel prinesli Mariji-Celski ali v zahvalo za kako prejeto milost, ali v priprošnjo, ali pa le sploh v častilni spomin. V nadrobni popis teh lepotij se ne vterpim spuščati, ker bi mi to dalo preveč dela, in morda bi še celo utrudil s tem č. č. g. g. bralce. Le toliko naj še omenim, da poleg mnogih dragocenih reči v zakladnici nahaja se tudi še po vsi cerkvi in zlasti po stenah obširnih stranskih korov neštivilno veliko spominskih tabel, večji del vse v zlatih okvirih, katere so pobožni romarji in Marijini častilci darovali v zahvalo kake zadobljene milosti. Več dni bi človek potreboval v to, ako bi hotel vsako reč posebej pogledati ali dotične napise brati. Iz vsega tega mora vsak, kdor ima le še količkaj vere, spoznati, da je to Marijno svetišče resnično velik milosti polni kraj, kar svedoči tudi na tisoče vsako leto tje prišedših romarjev. Zlasti prostrana ogerska zemlja se v tej zadevi na poseben način odlikuje. —

Orgelj ima cerkev dvoje manjših ob sredi cerkve na nasprotnih stranskih korih, in pa velike na glavnem koru. Poslednje so pač res orjaško delo. Štejejo namreč 38 spremenov in imajo 3 klaviature. Principal je 16 čevljev visok; nastavljenih pa mora biti še tudi mnogo družih cinastih spremenov v zunajno sprednjo orgeljno stran; kajti 20 pišalk-nih oddelkov kaže ona v zunajnem licu. Pa tudi orgeljna omara sama na sebi, ki seže vklub cerkveni visočini noter gor do obloka, je lepše ozališana z rezljinami in zlatenjem, kot marsikaki altar. Vse delo je moglo stati težke novce. (L. 1857. o velikem ogerskem shodu na mali Šmarin dan sem slišal vpervič igrati na to velikansko muzično orodje. Okol 20 tisoč romarjev bilo je takrat navzočih, cerkev v vsih prostorih natlačena, in akoravno kaj tacega muzične glasove nekako topi in omejuje, so vendar orglje tako velikansko donele in odmevale po obširnih cerkvenih prostorijah, da je nemogoče dopovedati in popisati.)

Zvonike ima cerkev tri. Stranska služita le za olupšavo zunajnega

lica, in se njuni strehi vjemate z zlogom (romanskim) cerkvene stavbe. Srednji, dokaj višji, je sicer ostanek še prejšnje stare cerkve, in ima streho gotiške oblike, vmerjen in pridružen je pa novemu sedanjemu svetišču tako umetno, da se razlika v zlogu še celo nekako dobro podá. V tem zvoniku visi sedmero zvonov, ki so vredni družaji vsem onim znamenitostim in dragocenostim, katere so bogate pa radodarne roke, ter pobožna in verna serca nakupičile na tem Mariji posvečenem kraju v odliko in čast Nji vredno. Sploh se v Marijinem Celju vse tako drugo z drugim vjema, da ni čudo, ko ljudi, ki so že večkrat ondi bili, vendar vedno le vnovič zopet in zopet mika tje. Pa tudi popotni stroški niso tako silni, in kdor je oddiha potreben, ter so mu denarne okolščine koljkaj mile, naj se prepriča sam o resnici mojih besed. Gotovo mu ne bode žal ne za čas, in ne za denar. (Dalje prih.)

Dopisi in novice.

Iz Gorenjskega. (Učiteljska skupščina v Kranji 24. rožnika.) Dalje. Tretja točka dnevnega reda je bilo vprašanje: »Ali bi ne bilo bolje na koncu šolskega leta mesto veselja napravljati očitne skušnje, in kako naj se vravnajo skušnje, da bodo pri otrocih budile veselje do učenja, pri stariših pa ljubezen do šole? Poročevalec bil je g. Vavken, ki je v svoji jedernati in dobro premišljeni obravnavi prav vneto govoril za skušnjo, k katerim naj bi se vabili redoma tudi stariši, da bi se na lastna ušesa in oči prepričavali, koliko se otroci skoz leto naučijo, ali bi se vsaj lahko naučili. Večkrat slišano ugovarjanje, da so se nahajali učitelji, ki so otroke papigam enako z naučenimi odgovori pripravljali za dober skušinski vspeh, spodbijal je g. govornik s tem, da meni, da tacih brezvestnih učiteljev ni; tudi bi navzočemu nadzorniku ali sploh voditelju preskušnje stalo na voljo, prepričati se z lastnimi vprašanji, kako mladina ta ali uni nauk umé. Priporočal je dalje g. V., naj bi bile sklenjene skušnje tudi s kako zunajno slovesnostjo, n. pr. z zahvalno šolsko mašo; — tudi šolskim darilom govoril je besedo. Vendar pa pri tem ni zametaval veselja, ki jih imajo pri nekaterih šolah o sklepu leta nameš preskušnje, le predstavljene jih je želel videti na druge prilike med letom, n. pr. v dan sv. Alojzija, rojstni dan presvitlega vladarja itd. — Tudi ta točka vnela je med navzočimi prav živahno debato, in govorilo je več učiteljev, ter marsikaj. Za veselice bili so menda vsi; Levičnik je vender predlagal, da če se one napravijo o sklepu šolskega leta, naj se pripustijo k taistim le učenci, ki so se odlično in dobro učili, ne pa vsi od konca do kraja. Sklenjene so namreč take mladinske razvedrila navadno tudi s kakim obdarovanjem jedil. Če se dovoli vdeležnje vsim, tedaj so odlični in dobri učenci postavljeni v isto versto z lenuhi in zanikerneži; dá, poslednji so pogostoma celo tako prederzni, da hočejo iz zadnjih biti prvi, ter se pri kakem obdarovanju z jedili prav radi rijejo v sprednje verste. (Govornik vé to iz lastne skušnje). — Oziroma konecletnih preskušinj pa je obilno odmeval glas: ne! ne! in ko je dal g. pervosednik to točko na glasovanje, je resnično večina — 16 gg. učiteljev — vstala za »contræ, in manjšina ostala s svojem »pro« v minoriteti. *)

*) Naj bo dovoljena tu mala opazka. Pisavec teh verstic si nikakor ne prilastuje preroškega vida; tudi dobro vé, da nima prijateljtev niti v verstah zlasti mlajših

Četerta točka dnevnega reda je bilo vprašanje, kako naj se oziroma na novi učni red, ki nastopi z prihodnjim šolskim letom, obravnavajo realije v ljudski šoli. Poročeval je o tem g. Knific, govoril zaporedoma o zemljepisju, zgodovini, naravoslovju in prirodopisu, in sicer o vseh predmetih tako temeljito in dobro, da je bila njegova obravna ob sklepu z enoglasno hvalo sprejeta. Naj se mi ne zameri, ker celega njegovega obširnega poročila ne morem tu na drobno ponavljati; zeleti pa bi bilo, da bi se taka strokovnjska dela razglasila po šolskih časnikih. Nasvetoval je g. poročevalec tudi, naj bi se uki te stroke vverstili v šolska berila, čemur gotovo vsaki priterduje, ki naše šolske razmere pozna. Da bi namreč za vsaki realistični predmet imeli v ljudskih šolah lastno

učiteljev, da bi jih vnel za svoje ideje, niti v krogih šolskih gg. prednikov, kateri poslednji bi se za njegove nasvete gotovo nikdar ne brigali; terditi si pa vkljub temu vender upa, da kakor se je v naši Avstriji v oskerbovavnih zadevah že marsikaj poskusilo, zopet opustilo, pa vnovič vpeljalo (omenjena naj bo tu edino le ustanovitev, opuščenje in zopet vpeljava okrajnih glavarstev), ravno tako gotovo prišel bo, — pa morda celo še prav v kratkem — zopet čas, da konecletne preskušnje bodo vnovic postale obligatne: „es muß sein!“ Resnično je sicer, da z odpravo, ali bolje: s prepuščanjem šolskim občinam za dovoljno določitev konecletnih preskušinj je mnogim učiteljem odvzeta huda skerb; in v pokoj djan naj bolj vroči, zadnji dan šolskega leta. Kateri resnično skušeni pedagog pa si upa terditi, da je s tem napredek šolstva pospeševan? Bratje! rokó na serce, in če hočete resnico govoriti, katero Vam ono narekuje, reči morate, in rekli boste: ne! In zakaj ne? Konecletna preskušnja gnala je navadno tudi bolj mlačne učitelje k marljivosti; zakaj marsikdo si je mislil: No! kaj pa porekó součitelji, ki bodo z nadzornikom vred snidili se o odločeni uri, ter sodili napredovanje meni v uk izročene mladine? Kaj bodo rekli, pregledovaje otroške rokopise, ki se bodo vložili po preskušnji v šolski arhiv, in katere bodo radovedno jemali v roke čez leta in leta pozni potomci? Kako se bodo sodili moji šolski zapisniki in ostali dokumenti, če ne bodo čedno zgotovljeni ter snažno spisani i. t. d.? Take in enake resnične, pogostoma britke skerbi silile so pri marsikom potrebo, da naj se pospe na prestol čednosti. In zgodilo se je tudi tako. Al je zdaj tudi enako? Jaz ne bom odgovoril na to, morebiti pa jih je več, ki bi zamogli o tem mnogo povedati! Ene besede druge verste bom pa vendar tudi le še dostavil. Prederznem se namreč terditi, da se je pazljiv učitelj v šoli marsikakega skušenega sobrata pri konecletni skušnji mnogokrat v eni uri več naučil, kakor v pripravniški šoli 1 mesec, ali pa celi semester. Lahko je namreč o taki priliki presojal, kaj je posnemati, kaj opustiti; — kako obravnava posamesne predmete ta, kako zopet uni učitelj; — kaj se poda ali sliši v šoli dobro, kaj slabo itd.? Če se ne motim sem nekje menda enkrat že zapisal, kar je slavnoznani vitez dr. Močnik v času svojega službovanja na Kranjskem o zvednosti svojih nadzorovanj nekemu svojemu prijatelju rekel. Ker je imenovani gospod strokovnjak, o katerem si mende terditi nihče ne bo upal, da mu ne gre določivna beseda na sodnjem stolu, so tudi njegove besede vredne, ponavljane biti. Djal je namreč: Ni ga nobenega še tako slabega učitelja na Kranjskem, da bi se jaz od njega že kaj naučil ne bil. Toliko mimogrede, naj si bo potem že z zamero ali brez zamere! (Misli dopisnikove so po vsem tudi naše, pristavimo samo to-le: Ako se javno skušnje, bi morala biti javna darila in odlikovanja. Brez tega javna preskušnja nima pravega pomena. Solnce in dež, plačilo in kazen mora pri odgoji biti o svojem času, naši otroci niso modrijani, da bi se učili samo zaradi tega, ker je to njim na korist. A tudi šolskih veselje ne zametujemo, kakor tudi g. dopisnik ne, javnih preskušenj pa vendar ne dosežemo. — Stariši hočejo vedeti, ali so se njih otroci kaj naučili, pa tudi radi vidijo, da se to javno pokaže. — Sicer bi se o marsičem lahko reklo, kakor o čerčni maši. Ni slavošpeva, ni veroizpovedanja, dolge molitve, dolgo branje, na koncu pa še blagoslova ne! Vsaka reč je pa le relativno dobra, in se more v zlo rabiti. Tako tudi ta. Vr.)

učno knjigo, bi bilo pač nekoliko več kot dovolj. »Vsaka sila do vremena«, pravi jugoslovanska prislovica, in ta rek naj velja tudi v tej zadevi. **)

— *Okraj. zborovanje m. učiteljev 1. julija.* — (Dalje.) —

Vname se prav živa debata, in slišali smo ugovor, zagovor, protigovor, vsak je svoje branil, ali razjasnoval to, kar je povedal. Da bi človek hotel prepričati se, kdo ima prav, bi bilo treba vse te knjige, ki so se imenovala, brati, prebirati, pa tudi v šoli poskušati. Naj pred se oglasi g. Kronberger, sedaj glavni učitelj na 2. učiteljsku, poprej pa v Gradcu na meščanski šoli, ter pravi, da si v Crüger-jevi fiziki ne najde vse, česar se išče, bolje je »Kauer.« Učencem priporoča Lübeno, učiteljem pa Pokornija. Sicer pa Kr. priporoča berilo zá-se, a za realije posebne knjižice. Odgovarja pa predsednik, da je Lübeno priporočal, ker v njem najde učitelj navod za poučevanje. Vname se potem živ razgovor med Kronbergerjem in Linhartom, vsak svoje terdi, kar eden priporoča, pa drugi zamuje; predsednik pa sejo konca ob 12. uri in napove zborovanje popoldan na 3. uro. — V popoldanji seji govori prvi g. Tomšič zoper to, da bi za vsako stroko bile posebne knjige, od vsakega poduka naj bi se vzele naj poglobitnejše reči, drugo naj bi dodajal učenik, berilo pa bi ne smelo biti preobširno; pri prirodopisju in prirodoslovju ni za posebne knjige. T. govori dalje od zemljepisja in zgodovine, tu pa je pri zemljepisji za posebno knjižico, in tudi gl. učit. Gariboldi misli, zemljepisje, vzlasti matematični del, se ne da strinjati z zgodovino. Potem govori prvi od risanja; tu si želi kalupov (Modelle) pri risanju, in za risanje po narekovanji priporoča »Tretau.«, pove še nekaj od geometrije; za lepopisje mu je 1 ura na teden premalo, poslednjič pa misli, da bi vendar-le shajali z enim samim alfabedom. Dá, pravi g. G. ko bi ne bilo treba našim otrokom poznati gotice (nemških čerk). »O petji bode govoril drugi,« v telovaji pa poročevalec ni poučeval. Poslednjič pa priporoča samodelavnost; učenci naj bi se sami tudi učili po nemškem izreku »Lerne was« in naj bi se tolikanj ne zanašali, da bi jih drugi učili (lehren).

Potem se prične debata o sporočilu sploh (dopoldanjem in popoldanjem), ki je bila precej živahna in zanimiva iz več obzirov. — Dasiravno ta točka ni bila izrekoma na dnevnem redu, bilo pa je vendar to poglobitna reč, ki se je

**) Ker se ravno zdaj snujejo in izdelujejo nova šolska berila, bi bilo želeli, naj si dotični gospodje, ki imajo to reč v skerbi in izdelovanju, izprosijo tudi od g. Knific-a njegov zgoraj omenjeni spis, in naj bi se primerno oziralo na misli in nasvete v taistem izražene. Pa še nekaj družega spoznam tu za posebno potrebno omeniti in spregovoriti, in sicer to toliko bolj sedaj, ker menim, da je beseda menda zgovorjena o pravem času. Kolikorkrat namreč je bilo katero dosedajnih beril vnovič natisnjeno, gotovo bilo je vselej v taistih kaj predelanega in predrugačenega. (Je tudi pri nemških taka. Vr.) Nekatere berilne številke zlasti v knjigi »Pervo berilo« niso v zadnjem natisu skoraj več podobne onim, ki jih nahajamo v prvi izdaji. Menim, da se vendar jezik ne spreminja tako hitro, da bi vsaki novi natis kake knjige absolutno moral različen biti od prejšnjega. Koliko pa razlika v berilih uzrokuje pri poduku raztresenosti in praznih opazek, to ve le ta, kdor skuša. Komaj začnemo včasih brati, so že kdo oglasi: »pri meni pa ni tako! — ali: «v mojem berilu je pa tako-le!» itd. Na skupno branje (Lesen im Chor), ki vendar tako zelo pospešuje napredek v tem predmetu, pri taki zblodi v posameznih berilih ni misliti. Toraj naj se nova berila, preden bodo šle v natis »očistijo«, da s pesnikom govorim, »pég«, in potem naj bo s predrugačenjem in spreminovanjem posameznih števil vsaj za ena leta mir! Z vsakim novim natisom se ne morajo stare knjige zametovati in nove omišljevati, to stane namreč veliko denarja, in ta je naša dni v terdih pestih. Pisavec.

danes obravnala, kajti o črtežih za posamezne razrede se ne da mnogo govoriti; kar se ima učiti, je na tanko vse zapovedano, kako se ima učiti, je učiteljem več ali manj znano, sami si to vsaki dan skušajo, ali kako to tvarino vso vrediti in na dva ali tri šolska leta razdeliti, to je tukaj glavno vprašanje. Tega vprašanja so se ogibali tudi vsi poročevalci, samo g. Tomšič je omenil, da se vse, kar je tu poročal in je naprej pisanega, ne more razpraviti v 1. letu, in da je tvarino treba razdeliti na 2 — 3 šolska leta. Šlo je tedaj za to, ali se napravijo po razredih še podrazredje ali skupine (Gruppen), kakor priporoča to šolski in učni red dne 20. avgusta 1870, ki je pa dosihmal še le začasen. To vzajemno učno podučevanje (wechselseitige Schulunterricht) je navadno povsod, kjer je več razredov, pa 1 sam učitelj, je zelo težavno za učitelja, le spreten in skušen učitelj doseže po tej metodi kaj koristnega, in pri vsem je pa poglobljena reč gledati na to, da se učiteljeve moči preveč ne cepijo, in učitelj se more strogo držati reda, ki si ga je enkrat postavil. Večina ljubljanskih učiteljev je iz najnovejših časov, le komaj četrtnina je takih, ki so podučevali na šolah, ko se v 1 sobi podučujeta dva razreda, mnogim je bila stvar le po imenu znana a poskusili še nikoli niso takega podučevanja. Že v tekočem šl. letu je ljub. šolska gosposka poprašala, ali ne kaže vpeljati podučevanja po skupinah. Odgovorilo se je v tem smislu, da je to nemogoče, šole so prenapolnjene, bolj ko učitelj svojo moč cepi, manj koristi celoti in splošnemu napredku, pridnejši prestopajo v višji razred, ni potreba, da bi bili po 2 leti v 1. razredu, a slabejši naj pa ostanejo v svojem razredu toliko časa, da nekak zadostno tirjatvam. Po tem vvodu pridem tedaj do stvari, in do razprave same. Pervi spregovori g. Linhart, ter pravi, da je že poprej pri posameznih poročilih na to opozoreval, ali mislijo poročevalci da je moč predpisano tvarino v 1 letu zmagati ali pa, če mislijo, da je zato potreba več let? — Tomšič je zato, da je treba tvarino za 4. razred na 2 ali 3 leta razdeliti. Učiteljica J. Šukle pa popraša, kam nek pojdejo otroci, ki že pred 12. ali 14. letom IV. razred doverše? Oglasi se pa učit. Gerkman, on ni za razdelitev v podrazrede in govori za napravo V. razreda, tudi dunajski učitelji so se izrekli zoper podrazrede. Močnik pravi, da je naprava podrazredov na m. šolah nepotrebna; bila bi pa tudi škodljiva splošnemu napredku on podpira Gerkmanov nasvet. Linhart povdarja, da je nemogoče na 4 razredni šoli toliko doseči, kakor na 7 razredni, vendar imajo 4 razrednice doseči enak smoter kakor 7 razrednice, on nasvetuje spomenico na deželni šolski svet, v kateri naj se povdarja, da na 4 razrednici ni mogoče toliko doseči, kakor na 7 ali 8 razrednici, naj se napravi tedaj 7 razredna ljudska šola, sedanje 4 razrednice naj veljajo le kot 4 razredi sedem razredne ljudske šole. Govore še g. g. Tomšič, Zupancič, Gariboldi, ki ugovarja Linhartu, a Močniku pa reče, da so postave zato, da se spolnujejo, za vpeljavo podrazredov govorita tudi g. g. predsednik in Kronberger. Ko se je zopet ugovarjalo, in je vsak svoje še enkrat ali tudi večkrat zagovarjal, je stvar dozorela do glasovanja in sprejme se nasvet Linhartov, da se sestavi in pošlje spomenica deželnemu šolskemu svetu. V odsek, ki se v to voli, stopijo g. g. Gariboldi, Linhart in Praprotnik. —

Razgovor o berilu za višji razred ljudskih šol. — Poročevallec g. Praprotnik podaja kratko zgodovinsko črtico: kako in po kakšnih načelih so se v napol preteklem času (pod dr. Močnikom) berila in slovnice sestavljale. Kritikuje potem berilo za IV. razred, imenuje beril, vaje, ki se imajo opustiti, naznanja tiste, ki se imajo razširiti, kratek zadržaj njegovega nasveta pa je bil: Berila, ki se imajo rabiti na Kranjskem, naj obdelujejo v zemljepisnem in zgodovinskem delu bolj domače kot tuje kraje, naj se ozirajo na domače prav-

ljice i. t. d.; pisava naj bo lahko razumljiva za našo deco, ki se še le uči nemščine. — G. Gariboldi ni zoper domače povesti, a te morajo biti estetičnega zadržaja, g. Raktelj podpira nasvet poroč., a g. Linhart je zoper lokalno rodoljubje (Lokalspatriotismus) po berilih, berila morajo gojiti avstrijsko zavednost, vsaka kronovina ne more imeti svojih vlastnih beril i. t. d.; gsp. Eppich je pa te misli, krajne reči slišijo bolj v slovenske knjige G. Bizjak želi v IV. berilu zgodovino najdbe idrijskega rudnika. G. Tomšič je za to, da se vse knjige predelajo po učnih črtežih, dokler se to ne zgodi, je to berilo zmiraj dobro. Potem ko je g. poroč. še zagovarjal svoj predlog, in se stvar še enkrat pretresovala je bil nasvet Praprotnikov z večino glasov sprejet. (K. p.)

— 15. p. m. je imela tukajšna gimnazija in učiteljske zahvalno mašo v stolni cerkvi, učitelji in učenci na c. k. vadnici, učitelji in pripravniki na učiteljsku so se potem zbrali v šoli, kjer so učenci deklamovali in je g. ravnatelj bral odlične učence. — Dobili so potem pripravniki I. in II. leta spričala. V I. letu jih je bilo 23, izmed teh bodo ponavljali 4 svoje šole, 6 jih bode še enkrat delalo skušnje. — V II. letu jih je bilo 20, izmed teh 2 ne prestopita, 6 jih bode skušnje ponavljalo. — Pripravniki III. leta so dobili potem svoja spričala doveršivši svoje šole. Kandidatov je bilo 22, zavolj bolehnosti nista prišla k izpitu 2, spričalo zrelosti z odliko je dobil 1, zrel. spričalo jih je dobilo še 14; izmed posameznih predmetov bodo v dveh mescih skušnje ponavljali 3, drugo leto bota skušnje delala 2 (iz med teh je 1 unanji).

— Žensko učiteljske je imelo zahvalno mašo v Križankih. Potem so se razdelila spričala prvih treh letnikov. Pripravnice IV. leta so delale zrelostne izpite od 15. do 18. julija; 6 jih je dobilo spričalo zrelosti z odliko, 12 tudi zrel. spričalo, 3 bodo ponavljale skušnje v dveh mescih in 1 pa drugo leto.

— V Waldherrjevem zavodu je bilo letos 40 unanjih in 40 notranjih učencev, in šolsko leto se je končalo 20. t. m. Pri sklepu so bili navzočni g. g.: c. k. dež. predsednik, deželni nadzornik Pirkner in mestni župan.

— Na realki je bilo v začetku 385, na koncu leta pa 330 javnih in 2 privatna učenca. Med temu je bilo 163 Slovencev, 138 Nemcev, 6 Hervatov, 23 Italijanov, 1 Madjar in 1 Francoz, katoličanov 329, gerka 2, pa 1 protestant. Izvestno jih je izdelalo 18, dobro 224, skušnje jih bo ponavljalo 45, dvojki je bilo 19, trojki 23 in neprašani so bili 3. Število učencev na koncu leta je za 23 večji od lani.

— Koroška ima sedaj pet srednjih šol, to je, zgornjo gimnazijo, zgornjo realko in izobraževališče za učitelje in učiteljice v Celovcu, do sedaj petrazredno zgornjo real-gimnazijo v Beljaku in spodnjo gimnazijo v št. Pavlu v labodski dolini. Na vseh teh srednjih učilnicah se je predavala tudi slovenščina razen v Beljaku, čeravno je okolica povsem slovenska in število slovenskih dijakov precejšno.

Na gimnaziji celovske je bilo letos 229 dijakov. Mej temi je uživalo štipendije v znesku 3841 gld. 85 kr., — 53 dijakov. Podpiralno društvo je razdelilo blizu 930 gl. Skušnje zrelosti je delalo 18 osmošolcev in 3 vnani. Stirje so jo doveršili z odliko, spričevalo zrelosti je dobilo razen teh še deset maturantov, mej njimi je tudi šest Slovencev. V bogoslovje baje ne ide nobeden.

Na zgornjej realki je bilo 256 dijakov. Štipendije so imeli 3 dijaki v znesku 213 gld. Odličnih je bilo 15, slabo je pospešilo 25 dijakov. Maturo

jih dela 8, mej njimi 1 Slovenec. Sloveščina se je tu le v prvih štirih razredih podučevala. Podpiralno društvo je razdelilo nad 780 gld.

Na učiteljskem izobraževališči je maturiralo 35 pripravnikov in 20 pripravnic. Mej pripravniki je nekda 9 vrlih Slovencev; torej lep naraščaj za narodno našo šolstvo. Upanje, da ostanejo povsem glede narodnih čutil značajni, njim in dotičnim šolam prav čestitamo. Tudi med pripravnicami so nekatere domorodkinje, kar nas temveč izraduje, ker je za naše hčerke neobhodno potrebna prava narodna odgoja, katere smo do sedaj, skoraj da, večinom pogreševali.

Na spodnji gimnaziji v št. Pavlu je tudi precejšnje število Slovencev, ki kaj dobro pod vodstvom tamkajšnih oo. prof. benediktincev napredujejo. Ob enem se odlikuje ondotni konvikt, kateremu predstojeva znani slovenski domorodec o. F. S. P.

Na realnej gimnaziji v Beljaku bode se prihodnje leto 6. razred v novo upeljal in tako doseže zgornja Koroška v treh letih popolno srednjo šolo. Tudi tu je učni napredek kaj uspešen; revnim pa je mnoge pomoči delilo ondotno marljivo delujoče podpiralno društvo. »S. N.«

— Gimnazija ljubljanska je imela, kakor pove letno poročilo ob začetku preteklega šl. leta 403 javnih in 1 privatnega učenca, na koncu leta pa 367 javnih pa 2 privatna učenca. Med temi je bilo 277 Slovencev, 88 Nemcev, 3 Hrvatje in 1 Italijan, po veri pa 368 kat. in 1 protestant. Ljubljancanov je bilo 79, Gorenjcev 131, Dolenjcev 57, Notranjcev 57, iz drugih dežel avstrijskih pa 45. Kmečkih staršev jih je bilo 147, rokodeljskih in obrtnijskih 93, zdravnikov, vradnikov in zavetnikov sinov pa 129. Šolnino jih je plačevalo v I. polletju 216 in 52 le na pol, v drugem pa 171 celo in 34 na pol. Vstanove 8195 gld. 29 kr. jih je imelo 102. Izverstno jih je študije izdelalo 58, dobro 221, skušajo jih bo ponavljalo 39, dvojke je 22, trojk 25, neprašana sta 2. Število učencev na koncu leta je za 7 manje od lani. Med letom jih je bilo lani izstopilo 52, letos le 37. Repetentov je bilo 30.

Zrelostni izpit je delalo 23 učencev. Pismena spraševanja so bila od 7. — 12. junija, ustmena pa 5. 6. in 7. julija. Dostalo jih je 16, med temi 6 z odliko, 5 jih sme ponavljati spraševanje čez 2 mesca iz ene stroke, 2 sta nazaj dejana za 1 leto. Od tistih, ki so spoznani za zrele, grede 4 v bogoslovje, šest jih gre učiti se prava, 1 zdravilstva, 3 filolog. — zgod., 2 mat. prirodzn. vednosti, med temi je 1 enoletni prostovolec.

— Na mariborski gimnaziji je letos delalo 22 dijakov zrel. izpit; 3 so ga napravili z odliko, 15 jih je dobilo 1. red, 4 smejo skušnjo v dveh mescih popraviti, 1 je odstopil. V bogoslovje stopita samo dva.

— Program novomeške gimnazije ima na čelu dalji latinsk spis o Horacijevih satirah. Statistični pregled nam kaže, da je gimnazija imela v začetku šl. leta 101 učenca, na koncu leta pa 100, med katerimi je bilo 96 Slovencev in 4 Nemci. Prvega polleta je plačevalo 43 vso šolnino, a polovico 15, II. polleta pa vso 28, polovico pa 12. Šolnine ni plačevalo v prvem polletju 45, v drugem 61. Študentov je bilo 15, vojakov pa 5. Učenci so bili, razen 2 protestantov, vsi katoličani.

✠ Usahnila je mlada cvetlica — umerla je namreč 15. pr. m. Marija Pirnat, pripravnica 4. leta; njene součenke so narejale zrelostne izpite, a njo je stvarnik poklical na izpit, ki nas vse čaka. Izmed umerlih pripravnic je ta letos že četrta. N. v m. p.!

— † Umerl je v sredo 21. pr. m. bivši učitelj na I. mestni šoli g. Jakob Šot, in bil pokopan v petek 23. p. m. Njegovi tovariši, mestni učitelji so pred hišo in na grobu zapeli žalostinke, a mestni šoli in njegovi učenci položili vence na njegovo rakev, in k sv. Kristofu ga je spremila tolika množica odbranega ljudstva vseh stanov, mnogo učiteljev iz mesta in okolice, da redko kedaj toliko pri tacih pogrebi, ko ni unanega lišpa in paše za oči.

Človek rojen od žene, malo časa živi . . . in prestane veliko rev in nadlog. Te besede Jobove so se nad ranjnim prav po čerki spolnile. Rojen l. 1820 v Vicenci na Laškem je bil vojaški izrejen in je 9 let služil pri vojaki, kjer je došel do časti stražmeštra (feldvebelna) in je v vojaški šoli podučeval. Spridevala kažejo skozi in skozi odliko v vednosti, izverstnost in pohvalo v zadržanji. Stopivši iz vojaške službe je postal šolski sluga na c. k. normalki, kjer je mož, ki je poprej vojaške častnika podučeval, šolske duri zapiral in odpiral, po mostovšu gori in doli hodil, dajal znamenja z zvonom i. dr., a tudi zaradi razhlajenja si nakopal hudo bolezen v nogah, ki ga je mučila ves čas njegovega življenja. Pozneje je postal pomožni učitelj in poslednji učitelj na vstričnih razredih bivše c. k. normalke. Kakor pri vojaki tako je bil tudi tukaj natančen in vesten v svojih opravkih, pokoren svojim predpostavljenim, dajal čast, komur je šla čast. Ko prenehajo vstrični razredi na c. k. normalki in ko spremenijo normalka svoje ime v c. k. vadnico, je stopil ranjki v I. mestno šolo. Sicer je tačas a tudi pozneje prosil za službo na c. k. vadnici, kjer je boljša plača in služba ne tako težavna, obakrat je ostal na cedilu Mestni učitelji, ki so poznali njegovo prostodušnost, odkritoserčnost in skozi in skozi pošteno serce, so ga volili enoglasno za svojega zastopovalca v okrajni mestni šolski svet. Na I. mestni šoli je najdel, tako je večkrat rekel, kolegialnost in odkritoserčno prijateljstvo, kakor še prej nikoli v svoji službi, a tudi težavno služo, kakor še nikdar prej. Nekaj to, nekaj drugo mu je skopalo prezgodaj grob. Na mestni šoli je pred vsem vestno opravljal svojo službo, in vkljub nagajivosti brezskerbne in lahkomišelnosti mladine se je trudil učencem pomagati, kakor je vedel in znal, bil je vsmiljenega in rahločutnega serca, a telesna moč njegova je pri tem pešala od leta do leta. Letos m. suša je popolnoma onemogel, a komaj čez 1 mesec enkoliko okrevaja, pride še zopet v šolo. Prosili smo ga, ter mu prigovarjali, naj skerbi za svoje zdravje, naj ostane doma, a rekel je: pustite me, da podučujem do konec leta. Volja je bila trdna, a telesna moč je opesala tako, da so mu konec junija udje odpovedali. — Vleže se v postelj; čez en teden enkoliko okrevaja, ter se poda v Toplice pri Rudolfovem. Ali kaj pomagajo toplice človeku do smerti opesanemu? Verne se po kratkem sestanku v Ljubljano, kjer do smerti truden pride; ure njegove so bile štete; kakor je kerščanski živel, tako je tudi umerl in v sredo 21. p. m. izročil svojo blago dušo stvarniku, in unkraj groba je najdel počitek po trudapolnem življenji, v britkostih in težavah. V majhnem je bil zvest, upajmo, da ga je Bog čez veliko postavil. — Sladko počivaj, predragi tovariš, dokler nas zopet glas trombe na splošni dan vstajenja ne zedini! — Blaga in premoženja svoji družini ni zapustil, a storil je vse, karkoli le ljubijo in skerbni oče za svoje otroke more storiti. Zapustil pa jim je pošteno ime, spomin pravičnega pa ostane, in njegovi sovremeniki se spominjajo njega s spoštovanjem. Ranjki je bil v svojem življenji, kakor zlat na vago, laži in zvijače ni bilo slišati iz njegovih ust, kakoršen je bil, takega se je tudi pokazal; njegov značaj pa je bil kakor zlato v ognju očiščeno. Plašča ni nikdar sukal po vetru, kar je bil, to je ostal do konca svojega življenja, skerbni in vesten kerščanski učitelj. Svoje časti ni drugej iskal, kakor v zvestem spolnovanju svojih dolžnosti. Bil je ud sloven-

skemu učit. društvu in »Národní šoli« in ostal je društvu zvest, ko so drugi, iskajé svoje koristi, zatajevali, kar so poprej terdili. »Bil sem učenik pri vojákih, je rekel ranjki, in kedar sem hotel kaj naučiti moje Kranjce, mogel sem jim to povedati po domače, da so me razumeli, sedaj pa podučujem otroke, pa jim po slovenski povem, kar ne razumo drugače, a zato sem pa postal »razvpit Slovenec i. dr.« Pa naj bo, tak sem, in ne morem drugače, svojega prepričanja pa ne bom zatajeval. — Tako je ranjki govoril, tako je tudi ravnal, resnice ni prikrival in hodil po ternjevi poti, katera čaka dostikrat tega, ki si upa imeti svoje lastno prepričanje in se ne suče po vetru kakor petelin na strehi. —

Napisal sem ti verstice ljubljeneu prijatelju v spomin, sovremenikom in tovarišem pa v premislek ali pa v — zasmeh, kakor je drago! M. M.

— 8. pr. m. so imeli učitelji kamniškega okraja shod, da bi osnovali podružnico »Lehrervereina«. A prišli so trije nepovabljeni gostje, iz podružnice je postalo samostalno učiteljsko društvo. Kakšno? nas bo učila prihodnost!

— Schlzgt. ima obširen životopis r. dr. V. Kluna, in našteva njegove zasluge za slovenstvo. (?) — I kaj bi ne! Similis simili gaudet. Iz životopisa ranjkega se pa vendar to učimo, da je slovenec vsaj v to dober, da marsikomu pomaga do dobre službe. Svitloba se le potlej prav razodene, ako v temo pogledamo, in zasluge mož = dr. Klunu se še le potem pokažejo v pravem svitu, ako jih primerjamo z rogoborenjem državi nevarnih (?) slovencev. Tako misli tudi »L. Schulzeitung«, ko zmirom povdarja svojo lojalnost, postavovernost in kaže kakor farizej tam na unega grešnika doli za vratni, na vrednika »Učit. Tov.« A pomislita gg. žl. Gariboldi in Zima, da je ta Vama neogiblivo potreben, kako bi sicer Vi dva povelicevala pred očmi vlade in učiteljskih tovarišev svojo lojalnost in ustavovernost. Nekdo Vama mora lestvico deržati, da kvisku lezeta!

»Schlztg.« prinese v 14. št. 25. pr. m. životopis novo izvoljenega ljublj. knežskofo dr. Jan. Zl. Pogačarja. Ali se je mar spreobrnila in »Tov.« posnema, ki je prinesel svoj čas životopis r. škofa Slomška. Za pokojne se »Schlztg.« ne meni, od teh nič ne pričakuje, pač pa poklada novemu škofu na serce, »da naj duhovne v strah vzame, ker ne uče kerščanskega nauka«. Prečudna skerb lista »brez veroizpovedanja« za učenje v kerščansko-katoliških resnicah. Ali mu že tako terdo gre, da cerkvene pastirje kliče na pomoč? Pojdi Ofelija — Schulzeitung. v samostan in pokoro delaj, dosti je že hinavščine!!

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na mestnih šolah v Ljubljani podučiteljska služba, l. p. 500 gl. in postavne službine doklade. Prošnje do 8. avgusta kraj. šolskemu svetu v Ljubljani. — V šl. okraji Rudolfovem: Na 1 razredni lj. šoli v Ajdovci učit. služ. l. p. 450 gl. Prošnje kraj. šl. svetu do 10. avgusta. — V šl. okraj. Litijem: Na 2 razredni lj. šoli v Šentvidu pri Zatični služba 2. učitelja, l. p. 400 gl., od 1. januarja 1876 začeni 450 gl.; krajnemu šol. svetu do 16. avgusta. — Na 2 razredni ljudski šoli v Sodražici 2. učit. služba, letnih dohodkov je 400 gl. in prsto stanovanje. Prošnje c. k. okraj. šl. svetu v Kočevji do zadnjega dne avgusta t. l.

Premembe pri učiteljstvu.

Gn. Marija Froelich, zasebna učiteljica, je postala učiteljica na ženski vadnici c. k. ž. učiteljske. — Gn. Ana Reimisch, učiteljica na dekl. šoli v Gorici, je postala glavna učiteljica; a gsp. Peter Rajakovic, je ravnatelj na c. k. učiteljsku, ravno tam. — Gsp. Jožef Golmaier, podučitelj v Žabnici na Koroskim, je učitelj v Fuzinah (Weissenfels) na Gorenskem.

lica, in se njuni strehi vjemate z zlogom (romanskim) cerkvene stavbe. Srednji, dokaj višji, je sicer ostanek še prejšnje stare cerkve, in ima streho gotiške oblike, vmerjen in pridružen je pa novemu sedanjemu svetišču tako umetno, da se razlika v zlogu še celo nekako dobro podá. V tem zvoniku visi sedmero zvonov, ki so vredni družaji vsem onim znamenitostim in dragocenostim, katere so bogate pa radodarne roke, ter pobožna in verna serca nakupičile na tem Mariji posvečenem kraju v odliko in čast Nji vredno. Sploh se v Marijinem Celju vse tako drugo z drugim vjema, da ni čudo, ko ljudi, ki so že večkrat ondi bili, vendar vedno le vnovič zopet in zopet mika tje. Pa tudi popotni stroški niso tako silni, in kdor je oddiha potreben, ter so mu denarne okolščine koljkaj mile, naj se prepriča sam o resnici mojih besed. Gotovo mu ne bode žal ne za čas, in ne za denar.

(Dalje prih.)

Dopisi in novice.

Iz Gorenjskega. (Učiteljska skupščina v Kranji 24. rožnika.)

Dalje. Tretja točka dnevnega reda je bilo vprašanje: »Ali bi ne bilo bolje na koncu šolskega leta mesto veselje napravljati očitne skušnje, in kako naj se vravnajo skušnje, da bodo pri otrocih budile veselje do učenja, pri stariših pa ljubezen do šole? Poročevalec bil je g. Vavken, ki je v svoji jedernati in dobro premišljeni obravnavi prav vneto govoril za skušnjo, k katerim naj bi se vabili redoma tudi stariši, da bi se na lastna ušesa in oči prepričavali, koliko se otroci skoz leto naučijo, ali bi se vsaj lahko naučili. Večkrat slišano ugovarjanje, da so se nahajali učitelji, ki so otroke papigam enako z naučenimi odgovori pripravljali za dober skušinski vspeh, spodbijal je g. govornik s tem, da meni, da tacih brezvestnih učiteljev ni; tudi bi navzočemu nadzorniku ali sploh voditelju preskušnje stalo na voljo, prepričati se z lastnimi vprašanji, kako mladina ta ali uni nauk umé. Priporočal je dalje g. V., naj bi bile sklenjene skušnje tudi s kako zunajno slovesnostjo, n. pr. z zahvalno šolsko mašo; — tudi šolskim darilom govoril je besedo. Vendar pa pri tem ni zametaval veselje, ki jih imajo pri nekaterih šolah o sklepu leta nameš preskušnje, le predstavljene jih je želel videti na druge prilike med letom, n. pr. v dan sv. Alojzija, rojstni dan presvitlega vladarja itd. — Tudi ta točka vnela je med navzočimi prav živahno debato, in govorilo je več učiteljev, ter marsikaj. Za veselice bili so menda vsi; Levičnik je vendar predlagal, da če se one napravijo o sklepu šolskega leta, naj se pripustijo k taistim le učenci, ki so se odlično in dobro učili, ne pa vsi od konca do kraja. Sklenjene so namreč take mladinske razvedrila navadno tudi s kakim obdarovanjem jedil. Če se dovoli vdeležnje vsim, tedaj so odlični in dobri učenci postavljeni v isto versto z lenuhi in zanikerneži; dá, poslednji so pogostoma celo tako prederzni, da hočejo iz zadnjih biti prvi, ter se pri kakem obdarovanju z jedili prav radi rijejo v sprednje verste. (Govornik vé to iz lastne skušnje). — Oziroma konecletnih preskušinj pa je obilno odmeval glas: ne! ne! in ko je dal g. pervosednik to točko na glasovanje, je resnično večina — 16 gg. učiteljev — vstala za »contræ, in manjšina ostala s svojem »pro« v minoriteti. *)

*) Naj bo dovoljena tu mala opazka. Pisavec teh verstí si nikakor ne prilastuje preroškega vida; tudi dobro vé, da nima prijateljv niti v verstah zlasti mlajših